herpy

VARANER

Perentie

Varanus giganteus

Varanus giganteus er Australias største øgle: en slank, langhalset ørkenvaran på opptil 250 cm med et lyst, nettegnet hode og tverrrekker av store, lyse flekker på ryggen. Den er rask, dagaktiv og lever av krypdyr, pattedyr og åtsler. Det finnes bare lite kunnskap om stellet. Arten krever et helt rom, kraftig varme og UVB og kan bite hardt og slå med halen.

Familie: Varanidae

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**150-250 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**10-20 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Klippelevende, bakkelevende og gravende**
Biotop	**Ørken, halvørken og klippeterreng**
Vanskelighetsgrad	**Ekspert**

STELL

Min. terrarium	**500 × 200 × 200 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**25-35 °C**
Varmeplass	**50-58 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**30-60 %**
Vann	**Vannskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-sone 3
Kosthold	**Insekter og virveldyr**
Holdes	**Alene**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kullstørrelse	**5-17 egg**
Inkubasjon	**180-190 dager** ved 28-31 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
EU-vedlegg	**Vedlegg B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Varanus giganteus er den største øglen i Australia og den fjerde største nålevende øglen i verden. Voksne dyr blir 150-250 cm inkludert hale og kan veie opptil 20 kg. Arten er slank i forhold til andre store varaner og har et smalt hode med en lang, parallellsidet snute, lange bein og en hale som er sterkt sammentrykt fra sidene. Hode og hals er kremhvite med et nett av svarte linjer og flekker. Kroppen er gul til krem med tverrgående rekker av store, lyse flekker og brune rosetter, og beina er mørke med hvite flekker. Undersiden har et mørkt nettmønster.

Arten ble beskrevet i 1845 og hører til undergruppen *Varanus* sammen med de store australske jordvaranene. Fra *Varanus gouldii*, *Varanus panoptes* og *Varanus rosenbergi* kjennes den på den smale, parallellsidede snuten, på neseborene som sitter dobbelt så langt fra øyet som fra snutespissen, og på flere skjellrekker midt på kroppen.

Arten er sky og trekker seg som regel tilbake før den blir sett. Oppdaget ligger den enten helt i ro eller flykter raskt, og trenges den opp i et hjørne, reiser den seg, blåser opp halsen, freser, slår med halen og kan gå til angrep med åpen munn. Bitt og klør kan gi store skader, og et bitt gir hevelse i løpet av få minutter, blødning som er vanskelig å stoppe, og smerter som kan stråle opp til albuen og vare i flere timer.

V. giganteus krever et helt rom eller en stor, sikker inngjerding, og den stelles best av holdere med erfaring fra andre store varaner. Arten er bare sjelden oppdrettet utenfor Australia. Levetiden i fangenskap er ikke dokumentert; 10-20 år i boksen er lånt fra *Varanus gouldii*.

Utbredelse og leveområde

Varanus giganteus lever i de tørre delene av det sentrale og vestlige Australia, vest for Great Dividing Range: i det vestlige Queensland, det nordlige South Australia, Northern Territory og store deler av Western Australia. Arten ses sjelden, fordi den er sky, og fordi store deler av utbredelsesområdet ligger langt fra bebyggelse. Den finnes ikke utenfor Australia.

> **Naturlig utbredelse:** Australia.

LEVEOMRÅDE

Varanus giganteus lever i ørken, halvørken og tørt buskland, særlig i steinete områder med fremspring, kløfter og hardpakket jord med løse steiner. Den bruker huler som skjul og kan grave en ny hule på få minutter. Klimaet i utbredelsesområdet er varmt og tørt med svært varme somre, kjølige netter og kjølige vintre.

Dyret er dagaktivt og dekker store avstander på jakt. Det klatrer lett på klipper og i trær, reiser seg på bakbeina og halen for å se utover terrenget og søker av og til føde i grunt vann. Eggene legges i jorden eller i termittbol.

Stell

TERRARIET

Det finnes bare lite kunnskap om stellet av *Varanus giganteus*. Stellet bygger på andre store australske jordvaraner som *Varanus gouldii* og *Varanus panoptes*, som har lignende krav.

Et terrarium til en jordlevende varan skal være minst fem ganger så langt og to ganger så bredt og høyt som dyrets snute-kloakk-lengde. For et voksent dyr betyr det minst 500 × 200 × 200 cm (lengde × bredde × høyde). Et helt rom eller en stor, sikker utendørs inngjerding i den varme delen av året er enda bedre. Unger kan starte i et mindre terrarium, men de vokser raskt, og plassen til det voksne dyret må være klar før dyret kjøpes. Gulvet må kunne bære et dypt og tungt bunnsubstrat.

Bunnsubstratet må være dypt, gjerne 50 cm, av sand og jord, slik at dyret kan grave sine egne ganger uten at de raser sammen. Levende planter overlever ikke. Innred med store, stabile steinhauger, tykke hule trestammer og kraftige grener, som må sitte fast, for dyret er sterkt og klatrer. Det må være flere store skjul i begge ender. Dører må slutte tett og kunne låses, og alle varmekilder må være skjermet, slik at dyret verken kan brenne seg eller rive dem ned. En skål med vann som dyret kan tråkke ned i, hører med.

TEMPERATUR

Varanus giganteus kommer fra et varmt, tørt klima og trenger en stor temperaturgradient. Tallene for temperatur og luftfuktighet er lånt fra *Varanus gouldii*. Om dagen skal det være 25-35 °C fra den kjølige til den varme enden. Solplassen er en stor, flat stein eller plate hvor overflatetemperaturen målt med et IR-termometer er 50-58 °C. Om natten faller temperaturen til 20-24 °C.

Bruk flere lamper over en stor flate, slik at hele kroppen kan ligge i varmen, og ingen del av dyret blir brent under en enkelt lyskjegle. Dyret må også kunne kjøle seg ned i skygge eller i en hule. Lampene sitter i keramiske fatninger bak et gitter, og alle varmekilder styres av en termostat. Overflatetemperaturen på solplassen er viktigere enn lufttemperaturen. Vinterhvile er ikke nødvendig for hold; se Avl.

Les mer: Varme og temperatur Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luftfuktigheten skal være 30-60 %, og ventilasjonen må være god, slik at luften holdes tørr og bunnsubstratet ikke mugner. Viktigere enn luften er bunnsubstratet, som skal være lett fuktig i dybden, slik at de gravde gangene holder, og slik at dyret kan søke fuktighet ved hudskiftet mens overflaten er tørr. Det skal alltid stå en stor, stabil skål med friskt vann som dyret kan drikke av og tråkke ned i. Skift vannet hver dag.

LYS OG UVB

Varanus giganteus er dagaktiv og soler seg i åpen sol, så den trenger kraftig lys og UVB. UVB er nødvendig for at dyret skal kunne danne D3-vitamin, ta opp kalk og unngå skjelettsykdom. Bruk kraftige UVB-rør eller kvikksølvdamplamper over solplassen, uten glass eller plast imellom. Arten hører til Ferguson-sone 3, som er dagaktive dyr som soler seg mye. Bytt UVB-kildene etter produsentens anvisning, for UV-strålingen avtar lenge før lyset går ut.

Les mer: Lys og UVB Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

FÔRING

I naturen spiser voksne dyr mest krypdyr, også andre varaner, og pattedyr som gnagere, pungdyr og unge kenguruer, i mindre grad fugler og egg, og de tar også åtsler. Unger spiser mest leddyr som gresshopper og skolopendere.

Voksne dyr får hele, tinte fôrdyr: mus, rotter, kyllinger og vaktler, supplert med egg og store insekter. Unger får insekter og små, tinte mus. Fôringsrytmen er lånt fra *Varanus gouldii*: unger i vekst fôres hver dag, voksne hver 3.-5. dag, avhengig av hvor stort det siste måltidet var. Gi fôret med en lang pinsett eller tang, og legg det på en ren flate, slik at dyret ikke svelger bunnsubstrat. Fedme er det vanligste problemet hos varaner i fangenskap, særlig når gnagere er hovedføden, så bytt mellom gnagere, fugler og insekter, og følg med på vekten. Hele byttedyr med knokler dekker mesteparten av kalkbehovet; insekter til unger pudres med kalk.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl

ATFERD OG HÅNDTERING

Varanus giganteus er stor, sterk og rask. Et bitt gir dype sår, hevelse i løpet av få minutter, blødning som er vanskelig å stoppe, og smerter i flere timer. Halen brukes som pisk, og klørne er lange og skarpe. Føler dyret seg truet, kan det reise seg, blåse opp halsen og angripe med åpen munn. Skader på hender og armer kan være alvorlige, så et dyr flyttes alltid med forsiktighet og med kraftige hansker eller i en kasse.

Arten blir ikke lett tam. Gi et nytt dyr ro i flere uker, og vær deretter rolig og forutsigbar. Dyret håndteres ikke uten grunn. Som alle reptiler kan varaner bære salmonella, så vask hendene med såpe etter all kontakt med dyr, terrarium og fôr.

Dyrene holdes enkeltvis. Voksne dyr er territorielle, og store dyr spiser mindre artsfrender. Hann og hunn settes bare sammen for paring. Berikelse som levende insekter, gjemt fôr og nye gjenstander holder dyret aktivt.

Les mer: Karantene og hygiene

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Kjønnsforskjeller og kjønnsmodning er ikke dokumentert for *Varanus giganteus*. Hos de fleste store varaner er hannene større og kraftigere enn hunnene, og kjønnet bestemmes sikrest av en veterinær, for eksempel med ultralyd eller røntgen. Et dyr settes først i avl når det er fullvoksent og i god kondisjon.

PARRING

Varanus giganteus er bare sjelden oppdrettet i fangenskap, og det finnes ingen egentlig avlsveiledning for arten. Hos varaner fra de kjøligere delene av Australia fremmer en hvileperiode om vinteren avlslysten: 1-3 måneder ved omkring 15 °C med kortere dager og bare kort tid under varmelampen. En periode der hann og hunn går hver for seg, hjelper også. Hannen settes inn til hunnen under tilsyn, og dyrene skilles ved tegn på kamp. Terrariet må være så stort at hunnen kan komme seg unna.

EGGLEGGING OG KULL

Kullstørrelsen er ikke dokumentert for *Varanus giganteus*; 5-17 egg i boksen er lånt fra *Varanus gouldii*. Hunnen skal ha en eggleggingskasse med minst 50 cm fuktig, fast sand og jord hvor hun kan grave et kammer. Uten et egnet sted kan hun holde eggene tilbake, og eggbinding kan være dødelig. Hunnen slutter å spise før hun legger, og skal ha rikelig med fôr etterpå.

Les mer: Typiske sykdommer og tegn på sykdom

INKUBASJON

Rugetid og rugetemperatur er ikke dokumentert for *Varanus giganteus*; 180-190 dager ved 28-31 °C i boksen er lånt fra *Varanus gouldii*, og hos andre store australske varaner varer rugingen opptil 270 dager. Eggene tas opp kort tid etter eggleggingen, uten å vendes, og legges i vermikulitt eller perlitt blandet med samme vekt vann ved 80-90 % luftfuktighet. Ikke åpne egg som er forsinket, men fortsatt ser levedyktige ut.

OPPDRETT AV UNGER

Det finnes nesten ingen kunnskap om oppdrett av ungene. Ungene skal ha et sikkert terrarium med dypt bunnsubstrat, mange skjul og UVB og fôres med små insekter og små, tinte mus. De vokser raskt og må snart få mye mer plass. Hold dem hver for seg, slik at de ikke skader hverandre.

Helse og vanlige feil

De fleste sykdommer skyldes feil i oppsettet. De typiske problemene for store varaner er:

- Skjelettproblemer ved mangel på UVB, kalk og D3.
- Fedme ved for mange gnagere og for lite plass og mosjon.
- Bitt- og klosår, ofte etter feil håndtering. Rens grundig, og søk lege hvis et menneske er bitt, og veterinær hvis dyret er skadet.
- Tarm- og blodparasitter. Få en avføringsprøve undersøkt når et nytt dyr kommer i hus.
- Eggleggingsproblemer hos hunner, for eksempel eggbinding, som kan være dødelig. Gi hunnen en dyp eggleggingskasse, og søk veterinær hvis hun er oppsvulmet og avviser fôr i lang tid.
- Brannskader fra uskjermede varmekilder.
- Stress og dårlige hudskifter ved for tørre forhold eller for få skjul.

Australia tillater ikke eksport av ville reptiler, så dyr utenfor Australia er oppdrettede. Spør alltid om dyrets opprinnelse. Søk veterinær med erfaring på reptiler hvis dyret går ned i vekt, ikke spiser eller har sår, hevelse eller pustevansker.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.